

LÅT UNGA TA PLATS I PLANERINGEN

HANDBOK I ATT INKLUDERA UNGA I
(BO)STADSPLANERINGSPROCESSER

jagvillhabostad.nu

**Låt unga ta plats i planeringen
Handbok i att inkludera unga i
(bo)stadsplaneringsprocesser**

© jagvillhabostad.nu 2017

Text och layout: Maria Strandberg

Grafisk profil: Rebecka Engvall

Tryck: Trydells Tryckeri

Denna handbok är ett resultat av ett projekt som har finansierats av Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor.

jagvillhabostad.nu är ett partipolitiskt obundet ideellt ungdomsförbund. Vi arbetar för allas rätt till ett tryggt hem som ger unga valfrihet och egenmakt att forma sina egna liv. Vi agerar utifrån unga bostadssökandes intressen och rättigheter med målet att skapa en jämställd bostadsmarknad. Vi vill också att unga ska få ökad makt och inflytande i beslutsprocesser.

jagvillhabostad.nu

Förord

jagvillhabostad.nu har sedan år 2001 arbetat för att förbättra situationen för unga på bostadsmarknaden samt för att öka ungas inflytande i processer som rör stads- och bostadsplanering. Under åren har vi genomfört en mängd olika projekt som syftat till att fler unga ska få en egen bostad, att undersöka hur ungas deltagande i planeringen kan öka, alternativt att direkt erbjuda unga inflytande i planeringen av bostäder.

Den här handboken är baserad på två av de projekt vi arbetat med. I projektet TA PLATS! arbetade vi med att stärka ungas engagemang i utvecklingen av nya bostäder i området Bergsjön i Göteborg. Tillsammans med en fokusgrupp utvecklade vi ett koncept för boende för unga vuxna, vilket kommer att realiseras av det kommunala bostadsbolaget Familjebostäder i Göteborg. I rapporten *"Vi vill, berätta bara hur"* – Unga röster om förutsättningar att delta i fysisk utveckling av det egna närområdet undersökte vi vilka hinder unga själva upplever för att delta i fysisk planering samt hur de anser att deras deltagande skulle kunna underlättas.

Vi vill nu dela med oss av våra erfarenheter med syftet att fler kommuner, bostadsbolag och byggherrar ska ta steget och involvera unga i planeringen av offentliga miljöer, bostäder eller andra områden som påverkar ungas vardagsliv. Vi vill även att handboken ska kunna användas av unga som själva vill kräva sitt inflytande.

Handboken beskriver varför vi tycker att det är viktigt att unga inkluderas, hur dialog och deltagande ofta fungerar idag samt utmaningar med att föra dialog. Den beskriver även hur vi arbetat i projektet TA PLATS!, redogör för de metoder för att inkludera unga i planeringen vi utformat, samt ger förslag på olika dialogforum och workshopmetoder.

Vi önskar er en trevlig läsning och hoppas att ni ska få användning av handbokens innehåll!

*Maria Strandberg, Projektstrateg jagvillhabostad.nu
Stockholm 2017-06-20*

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	6
Bakgrund.....	7
jagvillhabostad.nu.....	7
Unga vuxna & bostadskrisen.....	7
Projektet TA PLATS! & samarbetet med Familjebostäder i Göteborg.....	8
Våra erfarenheter blir handbok.....	8
Målgrupp.....	8
Disposition.....	8
Varför dialog med unga?.....	9
Ungas delaktighet, en mänsklig rättighet.....	9
Unga vill påverka.....	9
När är någon ung?	9
Q&A.....	10
DELTAGANDE I STADS- & BOSTADSPLANERING.....	11
Nivåer av delaktighet.....	12
Delaktighetstrappan.....	12
Unga – symboler eller medbestämmare?.....	13
Dialog & delaktighet i planeringen.....	14
Olika former av medborgardialog.....	14
Lagstadgat deltagande.....	14
Efter samrådet.....	15
Vem deltar?.....	15
Intersektionalitet & normkritik.....	16
Utmaningar med dialog.....	16
Ungas deltagande.....	17
Förutsättningar för ungas deltagande	17
Vad är intressant att delta i?.....	17
Vem tar initiativet?.....	18
Hur involverar kommuner unga idag?.....	18
EXEMPLET MERKURIUSGATAN.....	19
Bostäder för unga i Bergsjön.....	20
Området Bergsjön	20
Projekt Mercuriusgatan.....	20
Arbetsätt.....	22
Fokusgrupper & dialog har lett arbetet.....	22
Process.....	22
Resultat.....	23
Ungas syn på boende & inflytande i Bergsjön.....	23
Lägenheterna.....	23
Byggnadens gemensamma utrymmen.....	23
Utemiljö.....	24
Förmedling, kontrakt & boende.....	24
METODER FÖR ATT INKLUDERA UNGA.....	25
Några inledande ord.....	26
1. Inkludera unga tidigt i processen	27
Inled dialogprocessen i ett tidigt skede.....	27
Planera noga & låt dialogen ta tid.....	27
2. Säkerställ verkligt inflytande.....	28
Satsa på dialogprojekt med inflytandemöjligheter.....	28
Var tydlig med påverkansutrymmet.....	28
3. Säkerställ en inkluderande process.....	29
Tänk på tillgänglighet ur olika aspekter.....	29
Blicka inåt i organisationen	29
4. Rekrytera brett.....	30
Sök upp unga där de befinner sig.....	30
Samarbeta med lokala aktörer.....	30
5. Erbjud ersättning för engagemang.....	31
Ersättning erkänner kompetens.....	31
Former för ersättning.....	31

6. Låt unga vara med och sätta agendan.....	32
Konkret men inte bara fördefinierade frågor.....	32
Skapa en plats för dialogen.....	32
7. Kunskapsutjämna.....	33
Inga förkunskaper ska krävas.....	33
Anpassa språket.....	33
8. Använd inkluderande metoder.....	34
Anpassa mötesformer.....	34
Övningar som passar alla.....	34
9. Återkoppla till deltagarna.....	35
Skapa struktur för återkoppling.....	35
Säkerställ transparent tolkning av resultat.....	35
10. Involvera hela vägen.....	36
Bolla förslag fram och tillbaka.....	36
Dra lärdomar genom utvärdering.....	36
Checklista för en inkluderande dialogprocess.....	37
DIALOGFORUM & WORKSHOPMETODER.....	39
Introduktion.....	40
Forum för dialog.....	41
Exempel på dialogforum.....	41
Ungas egna förslag på dialogforum.....	42
Workshopmetoder.....	44
Karta över personliga platser.....	44
Collage.....	45
Områdesvandring.....	46
Modell över fokusområde.....	47
Utformning av fysiskt rum.....	48
Diskussion genom spel.....	49
Tips inför att leda en grupp.....	50

VÅRA PROJEKT.....	51
CV (bygg)projekt.....	52
Samarbeta med oss!.....	54
Goda exempel & lästips.....	55
Exempel på inkludering av unga.....	55
Tips på vidare läsning.....	55
REFERENSLISTA.....	57

INLEDNING

Bakgrund

jagvillhabostad.nu

jagvillhabostad.nu bildades år 2001 och är ett ideellt ungdomsförbund för unga mellan 16-30 år. Vi arbetar för att bevaka samt att agera utifrån unga bostadssökandes intressen och rättigheter med syftet att skapa en jämställd bostadsmarknad. Vårt arbete utgår från vår vision om ett tryggt hem åt alla som ger unga valfrihet och egenmakt att forma sina liv.

Verksamheten vilar på tre ben: vi arbetar med opinionsbildning och påverkansarbete gentemot politiker och andra makthavare i samhällsbyggnadssektorn; konsumentupplysning om ungas rättigheter på bostadsmarknaden; samt utvecklar lösningsorienterade (bygg)projekt inom vår tankesmedja, ofta i samarbete med olika aktörer på bostadsmarknaden.

Organisationen drivs av unga som själva har erfarenhet av hur det är att vara ung på dagens bostadsmarknad, där unga ofta hänvisas till otrygga boendeformer i andra- eller tredje hand, alternativt som inneboende. Vi brukar säga att unga inte är en homogen grupp, men att det som förenar unga som står utanför bostadsmarknaden är att de ofta saknar sparade pengar till en kontantinsats, ködagrar i en bostadsförmedling eller rätt anställningsform för att ha möjlighet teckna ett eget kontrakt.

Förutom att unga drabbas hårt av bostadsbristen är de en grupp som ofta inte kan eller får delta i beslutsprocesser. Få unga deltar på samråd eller bjuds in till att ha direkt påverkan i olika typer av planeringsprocesser. Därför arbetar vi för att stärka ungas delaktighet och inflytande i stads- och bostadsplanering. Dessutom menar vi att unga själva är experter på hur unga vill bo och hur det är att vistas i staden som ung. För att fler perspektiv ska kunna tillvaratas bör de därför inkluderas i planeringen.

Unga vuxna & bostadskrisen

251 av **290** Svenska kommuner uppger själva att de har bostadsbrist för unga.

94 % av unga mellan 18-25 år tycker att bostadsbristen är den största samhällsutmaningen. Bostadsbristen är den samhällsfråga som oroar unga mest.

405 000 unga mellan 20-27 år saknar eget tryggt boende.

213 000 unga vuxna bor ofrivilligt hemma hos sina föräldrar och **192 000** hyr sin bostad i andra- eller tredjehand eller bor inneboende.

41 % bor med osäkra villkor eller tidsbegränsade kontrakt. Andelen unga som bor i osäkra upplåtelseformer ökar och kostnaden för dessa boenden har ökat markant de senaste åren.

36 % av de unga vuxna som har flyttat hemifrån har mindre än 5 500 kronor kvar att leva på varje månad när boendet är betalt.

Källa: Novus 2016, Hyresgästföreningen 2015, Hyresgästföreningen 2017

Projektet TA PLATS! & samarbetet med Familjebostäder i Göteborg

År 2015 fick jagvillhabostad.nu finansiering av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) för att driva projektet TA PLATS! Projektet syftade till att stärka ungas lokala engagemang i området Bergsjön i Göteborg, och att öka ungas inflytande i beslutsprocesser som rör utvecklingen av deras lokalområde. Detta har huvudsakligen gjorts genom att ingå i ett samarbete med det kommunala bostadsbolaget Familjebostäder i Göteborg kring ett byggprojekt där unga varit med och utvecklat yteffektiva och kvalitativa bostäder för unga vid Merkuriusgatan i Bergsjön.

jagvillhabostad.nu har utfört en förstudie med syftet utveckla ett nytt koncept för bostäder som unga från Bergsjön och övriga Göteborg själva kan efterfråga. Unga, främst från området men även från andra delar av staden, har bidragit med sina tankar, idéer och platsspecifika kunskaper genom dialogarbete och workshops. På så sätt har unga inkluderats i områdets utveckling samtidigt som de besittit ett ägandeskap och blivit experter i det byggprojekt de arbetat med. Konceptet kommer att realiseras av Familjebostäder med planerad byggstart 2018 (projektet beskrivs mer ingående i kapitlet *Exemplet Merkuriusgatan*, s.19).

Våra erfarenheter blir handbok

Denna handbok är baserad på våra erfarenheter från projektet TA PLATS! samt från vår rapport "Vi vill, berätta bara hur" – Unga röster om förutsättningar att delta i fysisk utveckling av det egna närområdet. Rapporten redogör för resultatet från djupintervjuer och fokusgrupper med unga mellan 15-26 år boende i områdena Alby i Botkyrka och Holma i Malmö. Deltagarna resonerar kring vilka hinder de upplever för att delta i fysisk planering, samt hur dialoger bättre skulle kunna utformas för att passa deras behov.

Vissa kommuner arbetar idag med att utveckla nya former för dialog med unga. Andra har inga speciella satsningar på att inkludera unga i planeringen. För

bostadsbolag är det kanske vanligare att tillfråga hyresgäster vid renovering och upprustning av områden än att inkludera unga i planeringsprocesser inför nybyggnation av bostäder. Att inkludera unga i planeringen är både en fråga om demokrati och förbättrade resultat, då fler perspektiv kan tillvaratas och resultatet därmed kan anpassas efter målgruppens behov.

jagvillhabostad.nu ser att det finns ett behov av att utveckla nya metoder för att föra dialog med unga och inkludera dem i beslutsprocesser. Det finns otroligt mycket engagemang bland unga, samhället måste bli mycket bättre på att ta vara på det! Syftet med denna handbok är att inspirera och att erbjuda metoder och verktyg för att utveckla dialogprocesser och göra dem mer inkluderande.

Målgrupp

Handbokens målgrupp är kommunala och privata bostadsbolag, byggherrar samt kommunala politiker och tjänstepersoner som vill öka sina kunskaper i hur unga kan inkluderas i planeringen av städer och bostäder. Den kan även användas av unga individer eller organisationer som vill få sin kommun eller sitt bostadsbolag att bli bättre på att inkludera unga.

Disposition

Handboken inleds med ett avsnitt om jagvillhabostad.nu:s syn på varför unga ska inkluderas i beslutsprocesser och varför dialog med unga bör föras i stads- och bostadsutvecklingsprojekt. Sedan följer ett avsnitt som behandlar hur deltagande i planeringen ser ut idag, både generellt och när det gäller unga specifikt, samt vilka utmaningar som finns. Därpå följer ett kapitel som redogör för hur unga har inkluderats i planeringen av bostäder inom projektet TA PLATS!. I kapitlet därefter presenteras metoder för att utforma inkluderande och tillgängliga dialogprocesser riktade till unga. Påföljande kapitel redogör för olika typer av dialogforum samt ger tips på workshopövningar som passar i dialog med unga. Handboken avslutas med en förteckning över projekt jagvillhabostad.nu har arbetat med samt tips på vidare läsning.